

ЦИЈЕНА:

за Црну Гору на годину 10 перп., на по год.
5 перп.; ван земље 15 франака у злату.за Црну Гору број 10 пара
за Стране Земље број 20 параЛИСТ ИЗЛАЗИ
УТОРНИКОМ И ПЕТКОМ

ВЈЕСНИК

АДРЕСА:

„Вјесник“ Цетиње, (Црна Гора)

ADRESSE:

„Viesnik“ Cettigné (Monténégro)

РУКОПИСЕ ВАЉА СЛАТИ УРЕДНИШТВУ „ВЈЕСНИКА“
А ПРЕТПЛАТУ И ОГЛАСЕ АДМИНИСТРАЦИЈИ
ОГЛАСИ СЕ НАПЛАЋУЈУ ПО ПОГОДБИ

Цетиње, 17. јуна.

Испаљени руком црногорског тобџије са стрмих бедема тврдога скадарског града, 101 топовски метак који се уочи Видовдана свечано и громко разлијегаху од Бојане и Скадарског Језера, Кира и Дрима до Сињега Мора, — навијестише испуњење неопходности догађаја са њиховим логичним резултатом. Поздрављајући и одајући дирљиву, најљепшу и највећу почаст свetim гробовима наших хероја, који су витешки положили своје животе онамо за част црногорског оружја, ови метци достојанствено објављиваху крај једног несносног стања, разбојничког терора, најамничких шикана и подмуклих интрига. Топовски громогласни звук не одјекиваше завојевачки и конквистадорски него радосно и ослободилачки. Скадар је требало ослободити од оне банде напујданих туђинских агената и плаћеника, који су у тој вароши створили легло интрига против Црне Горе и организовали у више махова оружане упаде на црногорску територију. Кроз све оперетске перипетије т.зв. арбанашке државе Црна Гора је остала најлојалнији сусјед, и ако је њезино погранично становништво непрестано било изложено пљачкашкој самовољи и хајдучком зулumu анархије, што је створише аустро-угарске интриге и новац. И ако су њезини политички и економски интереси стално били угрожени, Црна Гора је, поред свих свакодневних провокација, ишла у своје стрпљењу до крајњих граница.

Али чаша стрпљења се морала превршити у часу кад је Црна Гора, узевши спонтано учешћа уз савезнике у овом великом рату за Право, Правду и Цивилизацију, и одржавши се часно и достојно на својим бојиштима готово годину дана, — била стављена у мучан и безизлазан положај, у погледу снабдијевања војске и становништва, ради злочиначке акције аустријских најамника. Даље толерирање угрожавања њезиног опстанка и свјесно пристајање на умањавање њезине отпорне и борбене снаге било би грјешно и немогуће. Она је морала да заузме терен на којем су се стицали сви црвени конци организоване завјере против Црне Горе.

Појава црногорских трупа на најважнијим стратегијским тачкама наше и арбанашке границе спасоносно је дјеловала. Наше трупе су свуда биле дочекане као ослободилачке. И кад се наша војска појавила на домак Скадра, скадарски прваци и главари послали су нарочиту депутацију, која је молила команданта наших трупа, да их ослободи оне руље зулумћара и туђинских најамника, који су, било терором било интригама и новцембунили онамошње становништво против Црне Горе и подстицали га на не-

пријатељску акцију, манифестовану толико пута у нападима у маси наше територије, у свакодневним убиствима наших поданика, у спречавању нашег јединог трговачког пута, Бојаном, уништавању наших транспортата и у отимачини и пљачки наше робе и животних намирница, намијењених народу и војсци.

Ради тога је Црна Гора заузела Скадар. Ослободила га је од интриганата и Аустријом најмљених бандита за мирно и добронамјерно становништво, све три вјере, које је, не заборавивши она неизбројна добротинства, којима их је Црна Гора задужила, дало израза својих симпатија, благодарности и оданости Црној Гори и њеном Господару у оним величанственим манифестацијама при уласку црногорских трупа у Скадар. Ослободила је српско становништво Скадра које, изложено највећем терору и зулumu, не даваше да се угасе стародревна српска огњишта и потоња искра Српства у Скадру. Ослободила је, на послетку, саму себе, ријешивши се сталне опасности на својој источној граници, — опасности која је у пошљедње вријеме била узела угрожавајуће размјере. И сад слободних руку, немајући више да зазира од мучког и перфидног напада са деба осигуравши своју источну границу и обезбједивши снабдијевање своје војске и народа, Црна Гора ће, послуже овог интермеца, моћи слободније да се баци са својом пуном борбеном снагом и са својом и у овоме рату оствједоченом храброшћу на непријатеља, који је у толико прилика искусио непобједимост црногорског оружја.

Улазак наше војске у Скадар

Скадар, 15. јуна.

У недјељу 14. јуна у 11 сати прије подне опет се на Скадарском граду послуже двије године залепршао црногорски барјак.

Црногорска војска, која се готово двадесет дана налази у околи Скадра, ушла је у варош у име правде и слободе, у име реда и законитости, у име јевропске просвијећености. Ушла је на молбу грађанства Скадра, све три вјере без разлике, коме је анархија била додијала. Ушла је такођер у име једног веома важног и узвишеног интереса, да из Скадра онемогући даље сплетке Аустрије, непријатеља Црне Горе и непријатеља њених савезника, и да тиме у овом великом ослободилачком рату олакша себи вршење главнога задатка противу главнога непријатеља.

Црногорска војска дочекана је на улазу у варош веома свечано. Изашло јој је у сусрет готово све грађанство све три вјере. Прваци, председник општине са одборницима, свештенство свију конфесија са листијама, школска дјеца са цвијећем — све је то похитало у загрљај својим ослободоцима и вјесницима мира. Многи су од првака били изашли далеко изван вароши до моста на Меси. Пред њима је био и по-

главица Миридита Пренк Биб Дода, са члановима досадањег Управног Савјета у Скадру, који је у име католика и осталог грађанства поздравео команданта црногорских трупа, рекавши: „Радујемо се вашем доласку; срећни се сматрамо, што нам опет дођосте, да нас закрилите правдом и слободом, миром и редом, јер знамо да је Црна Гора била вазда задахнута тим начелима и да је Краљ Никола увијек штитио слободу савјести и вјере. Ми смо ваши, ви сте наши. Само насиље и неправда могли би нас поново раздвојити.“

Опште клицање пропратило је ове ријечи *миридитског првака*. Пред самим улазом у варош српско православно свештенство дочекало је нашу војску с иконама и крстовима.

Командант је пољубио крст, а свештенство је благословило њега и војску. По томе су трупе у свечаном маршу, под предвођењем скадарске грађанске музике кренуле у варош. Улице је прекрлио народ. Са прозора бацано је цвијеће на војску и офицере. Свечани поход кретао се достојанствено и мирно, праћен често понављаним клицањем грађанства. Најприје је умарширао један одред регрута, предвођен од бивше арбанашке жандармерије. За њима су ишли бригадир Вешовић, конзул Мартиновић, офицери, председник општине с одборницима и првацима, да војска и народ. У здању гувернера одсио је бригадир Вешовић. Други дио војске улазио је у варош сиваши са Тарабоша преко моста на Бојани. Оба су се дијела сјединила у вароши одушевљено дочекана. Трупама, које су сишле са Тарабоша, био је на челу бригадир Иво Бурковић. У здању гувернеровом било је свечано примање. Многобројни скадарски прваци дошли су били да честитају. Бригадир Вешовић захвалио им је на срдачном дочеку. Рекао им је, да ће под владином Њ. В. Краља Црне Горе све вјере бити поштоване као и до сада, да ће свакоме без разлике бити чувани част, живот и имање и да ће сваки, који се буде покоравао реду и законима, у Црној Гори вазда налазити браниоца. Грађанство је ову изјаву примило с усклицима Краљу Николи, Црној Гори и њеној храброј војсци.

Док је трајало примање, са честитањима, на скадарском граду налазио се са трупама дивизијар сердар Јанко Вукотић. Кад је с војском стигао на врх града, одакле се пружа величанствени поглед на сву околину, особито на Тарабош Брдицу и Бардањол, засијане костима наших хероја, дивизијар Вукотић својом је руком развио црногорски барјак, а војници су га уздигли уз громогласно дуготрајно клицање војске и хиљада душа народа одоздо из пристаништа и вароши. Овај радостни, свечани чин поздрављен је топовском палбом с Града. Испаљен је 51 топовски метак. Музика је свирала црногорску химну. Из хиљада грла хорило се: Живио Краљ Никола; живјела Црна Гора. Дивизијар сердар Јанко Вукотић сишао је одмах иза тога са града и праћен од војске, офицера и мноштва народа, пошао је у српску цркву на благодарарење. Чинодјелствоваху сви српско-православни свештеници. Народа је било тако много, да није

могао стати у цркви. На благодарарењу су били сви наши офицери, председник скадарске општине са одборницима, досадашњи наш конзул у Скадру Мартиновић и велики број одличних грађана. У исто вријеме служено је молебствије за здравље и дуг живот Њ. В. Краља Николе и Њ. Имп. В. Цара Руског Николе II. Кад је излазио из цркве дивизијар сердар Вукотић био је од народа одушевљено поздрављен. Дуго се клицало Краљу Николи, Црној Гори и црногорској војсци. У конаку је дивизијар Вукотић примао честитања. Примио је свештенство све три вјере. (У име католика дошао је на честитање арцибискуп скадарски Сређеши).

Одушевљење непрестано траје. Скадром и околином сада су завладали мир, ред и задовољство. Из вароши и цијеле Малесије послате су на Цетиње Краљу безбројне телеграфске честитке, у којима се исказује лојалност, љубав и захвалност.

У скадарској православној цркви одслужен је данас прије подне поводом Видовдана свечани парастос за покој душа погинулих српских јунака на Косову, као и свих осталих синова нашег народа који су до данас жртвовали свој живот за вјеру и отаџбину. Приликом помињања падших за вјеру и отечество свештеник је нарочито истакнуо јунаке погинуле око Скадра у борби за његово ослобођење. На парастосу присуствоваху наши офицери, војници и многбројни скадарски грађани. У католичкој цркви и главној мошеји чињена су молебствија за дуги живот и срећу Његовог Величанства Краља Николе.

На честитке које је Њ. Е. Биб Дода паша упутио Његовом Величанству Краљу поводом уласка наших трупа у Скадар, Господар је благоизволио одговорити овом депешом:

Њ. ЕКСЕЛЕНЦИЈИ БИБ ДОДА ПАШИ, СКАДАР.

Искрено захваљујем Вашој Екселенцији на честиткама приликом окупаиције Скадра, као и на Вашим лијејим ријечима односно Мојих трупа, које су дошле међу вас да уведу ред и сигурност.

НИКОЛА.

Депеша Њ. Е. Биб Дода наше гласи:

Њ. В. КРАЉУ ЦРНЕ ГОРЕ, ЦЕТИЊЕ.

Подносим своје топле честитке Вашем Величанству приликом уласка у варош Скадар Ваших храбрих трупа, чије присуство се већ одавно осјећало потребом, — и цио свијет, као и ја, дивим се њиховом пријатељском држању, реду и дисциплини, о чему су оне дале доказа.

Вашем Величанству најоданији
Биб Дода

Поводом уласка наше војске у Скадар 14. овог мјесеца између председника скадарске и цетињске општине измијењене су ове депеше:

Г. Председнику Општине,
Цетиње.

У овај значајни дан кад је храбра црногорска војска ушла у Скадар, одушевљено примљена од грађанства скадарског, које је увјерено да му она доноси ред и без-

бједност, сматрамо као прву и свету дужност преко вас поздравити грађане главне пријестонице витешке Црне Горе, чији и ми грађани са срећом данашњим даном постајемо.

Живио витешки Краљ Црне Горе, наш срећни Господар!

Живјела храбра црногорска војска!

Живјело грађанство цетињско!

Скадар, 14. јуна 1915.

Председник скадарске општине,
Мухарем.

Г. Председнику Општине,
Скадар.

У име цетињског грађанства искрено захваљујем вама и грађанству дивнога Скадра, старе и славне пријестонице наше, поносу Црне Горе, на радости и љубави којом сте дочекали нашу непобједну војску, на чијим бајонетима је исписано: Слобода, Правда, Братство и Једнакост, и на поздраву који сте том приликом упутили грађанству цетињском.

Живио наш узвишени и витешки Краљ!

Живјела наша непобједна војска!

Живјело грађанство дичног Скадра!

Заступник председ. цетињске општине,
Владимир Појовић.

Овдашњи Царско-Руски Војни Агент г. генерал Н. Потапов примио је ово службено саопштење:

Петроград, 14. јуна, у 11 сати у вече. У Шавелском, Зањемском и Наревском рејону нема промјене.

Успјешно смо одбили невелике непријатељске нападаје на различитим дјеловима фронта у поменутих рејонима.

На лијевој обали Висле непријатељ је увео у борбу крупне снаге. На фронту Ожаров—Завихост—Каковал наступале непријатељево 13. јуна није имало успјеха.

У Галицији наша је војска, пошто је 13. јуна дала непријатељу упоран отпор на фронту Бобрка—Журавно, повукла се на Гњилу Лину. Ту смо за 24 сата заробили 1.600 војника са 56 официра и 2 митраљеа.

Изјаве г. Сазонова

Римски „Месаџеро“ публикује један разговор својега петроградског дописника са г. Сазоновим, из којег доносимо ово:

Италијанско-српски односи

Никад нијесмо сумњали, рекао је г. Сазонов, о учешћу Италије у рату уз Силе Тројног Споразума, као што захтијевају њени животни интереси. Савез са централним царевинама био је за Италију пријатељство оковано ланцима: срећни смо што видимо да су ланци покидани.

Италија ће добити, у будућности, највећи дио утицаја Њемачке и Аустрије на Балкану; то ће бити један од најславнијих резултата њене политике; она ће добро учинити ако се одмах побрине око тога тржишта изузетне важности; али да би на њему постигла добре резултате, мораће чувати добро односе са својим сусједима, чије је повјерење потребно за добити.

Једном за свагда, тврдим да се Италија нема рашта бојати од Русије.

Јадран, са Валомом, Пуљем, Отрантом и Мљецима, биће затворено море. Већ имамо два затворена мора Балтик и Црно Море; кад би Јадран био у непосредној вези са Атлантиком, можда би могао представљати користи за нас, али ми немамо шта да тражимо у Јадрану; не постоји дакле никакав разлог за неспоразум између Русије и Италије; многобројни инте-

реси приближују нас, ни један нас не раздваја. Послије братства по оружју мора доћи братство интереса које мора имати својега одјека поглавито на политичке односе. Ми тражимо само једно од Италије, а то је да не учини ништа што би се могло протумачити као акт непријатељства према Словенима.

Црно Море, настави г. Сазонов, руско је море. Русија не може допустити да једна варварска земља, као што је Турска, држи у руци кључ од тога мора као и да располаже судбином, трговинског живота Русије и Србије. За то, добра воља биће довољна Италији, која не смеје понављати погрешке које је чинила Аустрија унижавајући Словене и сметајући трговини и развоју њихове културе. Ми имамо пуно повјерење у италијанску традицију, засновану на принципу народности. Ако се Италија не буде противила развијању културе и трговине својих нових сусједа, она ће наилазити само на словенске симпатије и то ће бити један разлог за велико задовољство Русије.

Тражимо од Италије да буде добра и великодушна, одушевљена пријатељским духом према својим словенским сусједима. Ако се то не догоди, далматинско приморје, назначено Италији, мјесто да буде тачка за зближавање, постало би зид између трговинских односа Италије и Балкана, Ми од Италије не тражимо никакву жртву на Јадрану, у коме немамо никаква интереса, ни моралног ни политичког. Ми смо континентална велика Силе и никако не гајимо сан о авантурама на мору. Русија неће више да буде затворена и да се гуши. Ми смо већ поднијели огромне штете због затварања Дарданела; то мора престати. Хоћемо да имамо врата од своје куће отворена кад ми хоћемо, али то хоћемо увијек, јер то је наш интерес. Бугарска и Румунија немају се од чега бојати. Јер кроз Босфор и Дарданеле трговинска права једнака су за све. Босфор и Дарданели у рукама Русије, то је гаранција реда и безбједности у пловидби.

Румунија и Бугарска

У погледу међународне ситуације, г. Сазонов признаје да не зна шта ће урадити Румунија, чији је интерес међутим да стане уз Тројни Споразум.

Што се тиче Бугарске, која није изгубила национално осјећање, она ће, прије а послвије, морати да увиди да јој њени интереси налажу дужност да иде са Тројним Споразумом.

Русија одржава најусрдније односе са скандинавским државама, противу којих не гаји никакву агресивну намјеру, у пркос свим тврдњама њемачких агената.

Нема засебног мира

У погледу засебног мира на који се циља у Зеленој Књизи, г. Сазонов је тврдио да су сви покушаји Аустро-Угарске и Њемачке да постигну тај циљ осуђени да остану бесплодни.

Никакав засебан мир није могућан; рат ће још бити дуг и упоран, али ће се продужити док год не добијемо гаранције за трајан мир. Непријатељ је још јак, али свијест о његовој снази мора и нас саме учинити још јачим и истрајнијима у борби за постизавање дефинитивних резултата. „Самоуправа“.

Србија и Бугарска

Полузванична „Самоуправа“ доноси под 3. јуна ово званично саопштење:

Ниш, 3. јуна. Протурјају се гласови по необавијештеним новинама, како се воде преговори о неким концесијама, које треба дати Бу-

гарској од стране Србије, Грчке и Румуније, те да Бугарска нападне Турску.

У стању смо изјавити да су то тенденциозни и неистинити гласови, који се пуштају злонајерно у јавност.

Супило у Петрограду

— Његова изјава у „Новом Времену“ —

Петроградско „Новоје Времја“ доноси изјаву Ф. Супила, који се тамо налази.

„Већ неколико дана — пише „Новоје времја“ — налази се у нашој пријестоници бивши хрватски посланик Супило, као пуномоћник Јужних Словена. У аустроугарској историји он је познат као творац „ријечке резолуције“ од 1906. године, у којој су израђени основи за зближење Хрвата и Срба, а која је играла велику улогу у судбини Југословена. Бечка влада, гледала је, да га, пошто пото, смрви и резултат тога била је позната Фридрихова парница, која је задивила цијелу Европу мноштвом лажних свједока и фалсификата пок. министра иностраних дјела грофа Ерентала. У угарској историји Супило је познат као организатор очајне борбе, коју су Хрвати годинама водили у пештанском парламенту против мађарског језика на хрватским жељезницама. Када је започео рат он је био ван граница Аустрије, и захваљујући само тој околности, он није допао тавнице као готово сви хрватски, српски и словеначки посланици и политичари. Тада је г. Супило добио од својих сународника пуномоћије, да буде представник интереса Јужних Словена пред дипломатима држава Тројног Споразума, пошао је на пут по западној Европи и трудио се да утиче у корист словенских интереса.

Наш сарадник упитао га је, прије свега о његовој мисији у Петрограду. Посланик Супило одговорио је:

Цио северозападни дио Балканског Полуострва насељен је једним и истим народом који носи три имена: Срби, Хрвати и Словенци. Земље у којима тај народ живи, у густој маси и у огромној већини, јесу: југоисточна Корушка или Каринтија, аустројско Приморје (Истра, Горица и Градишка), Крањска, Јужна Штајерска, Јужна Угарска, Хрватска, Славонија и Далмација, Босна и Херцеговина, Црна Гора и Србија. Та област чини 260.000 квадратних километара, а броји око 14 милиона становника. Од ових 13 милиона чине чисти Словени, а остатак пада на Нијемце, Мађаре, Талијане и Румуне. Дакле 93 процента Словена, а 7% странаца.

— А како стоји са језиком?

— Литерарни је језик код свију један и исти. У народној маси сељаци се међу собом боље разумију, него што је случај нпр. у сусједној Италији. Талијане цио свијет сматра као један народ. Разлике у дијалектима код њих много су веће, него код нас. Када је недавно у Милану расправљан процес Нотарбартола, за политички пријеступ у Сицилији и отуда позвани свједоци, у Милану су морали узети специјалног преводноца за сицилијански језик, пошто миланске судије апсолутно нијесу разумијевале сицилијанске свједоке. То се код нас — Срба, Хрвата и Словенаца — не би могло десити. Кад су се становници Апенинског Полуострва — не гледајући на огромну разлику ломбардског, ђеновљанског, болоњског, пијемонтског, неапољског и сицилијанског нарјеча — могли слити у један народ, зашто не би било могућно Хрватима, Србима и Словенцима,

чији сељаци чине 95% од цијелог народа и који говоре једним и истим језиком? Ако смо етнографски једно, природно је да морамо тежити и политичком јединству?

— Па има ли за то повољних погодаба у вашем народу?

— Огромна већина наше интелигенције ради у том смислу. Зато је и велика већина наших народних преставника у разним парламентарима, а што је најглавније не већина, већ, смијем слободно рећи, и цијела хрватска, српска и словеначка омладина. Посљедних десет година, у пркос нашем непријатељу, који је увијек тежио да нас завади, наша је интелигенција била одушевљена само једном мишљу — да постигне национално јединство. Код простог народа, без разлике вјероисповједи и имена, смијем слободно рећи, није било никада никакве омразе. Кад се ујединимо, ми би на источној обали Јадранског Мора начинили јаку државу у којој би наши приморци, као добри мрнари и предузетници, играли велику улогу. Србија би морала бити средиште тога уједињења.

— У каквом облику?

— У облику централистичког федерализма. Поједине личности и аутономије морају се поштовати, али у цијелини и у међусобном односу мора се очувати јединство. Вријеме ће нам најзад дати могућности да се скристализирамо.

— А како на то гледа Италија?

— Понашање Италије према нама у овоме рату, више је него чудновато. Она с напрегнутом пажњом гледа и лијево и десно. Ако Њемачка за њу не изведе трговину у Аустрији, као награду за неутралност, Италија неће много чекати, док се Русија не разрачуна с Аустријом, па да се послвије устреми не само на њене словенске земље, већ и на незаштићене земље јадранског приморја, онако исто као што је она поступила са Валомом. Земље на које претендује Италија насељене су словенским народом, и када би све италијанске жеље биле испуњене, то би био жесток удар за нас а особито за Словенце, то истина мало, али најстарије словенско племе, које живи на јужним падинама алпских планина.

— Како се чује, Италија оснива своје претензије на историјским правима Венеције?

— Према таквим правима Италија би требала да тражи и Француску и Енглеску, јер су ове земље некад припадале Риму. Млетачка република у времену кад су Турци дошли на Балканско Полуострво, искористила је балканске прилике, и завладала једним дијелом Јадранског Приморја. Та некадашња владавина не може послужити као озбиљна основа за ма какве претензије, а особито у данашњем рату, који се води у циљу да Европу ослободи од сличних начела.

— Али Италија истиче и стратегијске аргументе. Шта велите на то?

— Па од кога има да се брани Италија кад нестане Аустрије? Ми смо три пута мањи од талијанског народа. Никад ми не бисмо водили агресивну политику и били бисмо срећни кад на нас не би нападали. Историјски је доказано да је западна обала Адријатика владала источном. Тако су радили Рим и Венеција, а тако сада хоће Италија. Јасно је, да су принципи талијанске политике насилнички и империјалистички и немају ничег општег са националним, којима данашња Италија дугује за своје уједињење. Ми желимо споразум са Италијом. Ја лично волим талијански народ и његову културу, којој сам много обвезан. Мени ништа не би било драже од талијанско-словенске слоге у Јадранском Мору. Од тог савеза Италија би много добила, али то је немогућно кад би она хтјела

* Ову је изјаву у цијелини добио званични орган Владе Краљевине Србије, „Српске Новине“ у броју од 29. маја. Ур.

